

W. G. Sebald

Austerlitz

Colecția

Desenul din cover

W. G. SEBALD se naște într-o familie care avusese legături cu regimul nazist (tatăl face parte din Wehrmacht), lucru care avea să-l urmărească pe autor toată viața, și studiază în tinerețe literatură germană la Freiburg, pentru ca din 1966 să înceapă să lucreze ca profesor în Anglia, mai întâi la Universitatea din Manchester, apoi la nou înființata University of East Anglia, unde va preda timp de aproape trei decenii, până la moartea sa. Născut în 1944, spre sfârșitul celui mai mare război modern, și mort în 2001, în urma unui accident de mașină, W. G. Sebald era considerat, la sfârșitul vieții sale, un maestru atipic al prozei postbelice în toate țările în care fusese tradus, și majoritatea criticilor căzuseră de acord că opera sa marca momentul unei prefaceri revoluționare, dar discrete, a prozei europene. Succesul postum – deopotrivă critic, și de vânzări – pe care l-au avut operele sale n-a făcut decât să întărească și să confirme acest verdict.

Sebald a scris, pe lângă multe studii literare, doar patru romane: *Vertigo* (1990) *Imigranții* (1992), *Inelele lui Saturn* (1995, Art 2014), și *Austerlitz* (2001), ultimul fiind considerat capodopera sa.

W. G. Sebald

Austerlitz

Traducere
din limba germană și note de
Irina Nisipeanu



EDITURA
ART

În a doua jumătate a anilor șaizeci, pe de-o parte datorită cercetărilor mele, pe de alta din motive care nu-mi sunt nici mie foarte clare, am plecat de mai multe ori din Anglia în Belgia, uneori doar pentru o zi sau două, alteori pentru mai multe săptămâni. Pe când mă aflam într-una din aceste excursii belgiene, care mi-au lăsat întotdeauna impresia unei călătorii pe meleaguri îndepărtate, m-am nimerit într-o frumoasă zi de început de vară într-un oraș, pe care până atunci nu-l cunoșteam decât după nume – Anvers. Încă de la sosire, când trenul a pătruns, încetinind, pe viaductul flankat de-o parte și de alta de două turnulețe ascuțite, cam ciudate, pentru ca apoi să se oprească în gara întunecoasă, m-a cuprins o indispoziție, care nu m-a mai părăsit pe toată durata șederii mele de atunci în Belgia. Îmi amintesc cum am străbătut în lung și-n lat, cu pași nesiguri, arterele din centru – Jeruzalemstraat, Nachtegaalstraat, Pelikanstraat, Paradijsstraat, Immerseelstraat, ca și multe alte străzi și străduțe, până când, în cele din urmă, cuprins de o durere de cap și de idei sumbre, m-am refugiat în Grădina Zoologică din Astridplein, în imediata apropiere a Gării Centrale. Așteptând să mă simt ceva mai bine, am rămas așezat în penumbră, pe o bancă aflată în apropierea unei voliere unde o mulțime de cintezoși și

scatii pestriți zburătăceau în toate direcțiile. Era deja pe la începutul după-amiezii când am traversat parcul și am intrat la Nocturama, redeschisă doar de câteva luni. Mi-a trebuit un timp până ce ochii mi s-au obișnuit cu întunericul artificial care domnea în acest loc și am început să disting în spatele geamurilor diferitele animale trăindu-și viața lor crepusculară, scaldate în lumina palidă a lunii. Nu-mi mai amintesc ce specii de animale am văzut la Nocturama din Anvers. Lileci, desigur, șoareci de deșert, aduși din Egipt sau din deșertul Gobi, arici, bufnițe și cucuvele de pe-aici, oposumi australieni, jderi, pârși cenușii și lemuri sărind din creangă în creangă, fugind de colo până colo, fără niciun zgomot, pe nisipul gălbui și gri, sau dispărând brusc într-un tufiș de bambus. Dar singurul animal de care-mi mai amintesc cu adevărat a fost ursul spălător, pe care l-am observat îndelung: așezat pe malul unui pârâiaș, cu o figură serioasă, era preocupat să spele la nesfârșit aceeași și aceeași bucată de măr, ca și cum prin acest act de spălare de o meticulozitate excesivă spera să se sustragă lumii artificiale în care nimerise fără voia lui. Altminteri, despre



animalele aflate la Nocturama îmi mai amintesc și de ochii neînchipuit de mari ai unora dintre ele, de privirea lor fixă și pătrunzătoare, specifică și anumitor

pictori sau filosofi, care încearcă prin contemplarea și gândirea pură să pătrundă obscuritatea ce ne înconjoară. O altă întrebare care mă preocupa atunci era aceea de a ști dacă atunci când noaptea se lăsa cu adevărat și Grădina Zoologică era închisă vizitatorilor,



locuitorilor din Nocturama li se aprindea o lumină artificială, care să simuleze răsăritul soarelui în micul lor univers, permițându-le astfel să-și găsească, de bine, de rău, liniștea propice somnului. De-a lungul anilor, imaginile pe care le-am păstrat din această lume răsturnată s-au amestecat cu cele din așa-numita *Salle des pas perdus* de la Centraal Station din Anvers; iar astăzi, când încerc să-mi reprezint în minte această sală de așteptare, îmi apare Nocturama, iar când mă gândesc la Nocturama, îmi vine în minte sala de așteptare. Asta probabil pentru că în acea după-amiază, ieșind de la Zoo, am intrat direct în gară, sau mai degrabă am zăbovit puțin în piața din fața gării, cu ochii ridicați spre fațada acestei clădiri minunate, pe care dimineața, la sosire, n-am făcut decât s-o întrevăd. Îmi dădeam seama acum că rolul acestei clădiri ridicate sub auspiciile regelui Leopold al II-lea nu era nici pe departe doar utilitar; m-am minunat în fața micuțului negru, acoperit aproape în întregime de cocleală, care, sus de tot, în stânga fațadei Gării, se-nalță

de-un secol cu dromaderul său, din vârful unui foișor, spre cerul Flandrei, amintindu-ți de Africa, de fauna și de indigenii ei. Odată ajuns sub cupola halei înalte de șaizeci de metri din Centraal Station, primul gând care mi-a venit în minte – poate că din cauza vizitei făcute la Zoo și a dromaderului – a fost acela că aici, în acest foaier plin de fast, deși pe-atunci foarte degradat, vizitatorul s-ar fi așteptat să vadă, amenajate în nișele de marmură, acvarii pentru rechini, caracatițe și crocodili, cuști pentru lei și leopardzi, așa cum, invers, în anumite grădini zoologice, există trenulețe care te duc până în inima continentelor celor mai îndepărtate. Această asociație de idei, pe care Anvers părea să mi-o inspire în mod spontan, este desigur motivul pentru care sala de așteptare, transformată azi, dacă-mi amintesc bine, în cantină pentru personal, mi-a apărut atunci ca o altă Nocturama, printr-un efect de suprapunere de imagini, favorizat desigur și de faptul că exact în momentul în care am pătruns în acest loc soarele dispărea în spatele acoperișurilor orașului. Pe zidul opus geamurilor mari ale fațadei, lucirile de aur și argint din imensele oglinzi pe jumătate oarbe încă nu se stinseseră cu totul, când o lumină sepulcrală a și scaldat sala, unde din loc în loc ședeau câțiva călători nemișcați și tăcuți. La fel ca și animalele din Nocturama, printre care se găseau un număr impresionant de rase pitice – minuscule vulpi africane, iepuri săltăreți sau hamsteri –, acești călători îmi apăreau și ei ca fiind de talie redusă, asta fie din cauza uluitoarei înălțimi a cupolei, fie poate din cauza întunericului ce se lăsa tot mai mult. Presupun că asta era motivul pentru care m-a fulgerat ideea complet absurdă că acești călători erau, de fapt, ultimii reprezentanți ai unui popor de mărime redusă, dispărut sau alungat de pe pământurile sale, niște ultime specimene care, tocmai pentru că erau singurii supraviețuitori, aveau întipărită pe

chip aceeași expresie de adâncă mâhnire ca animalele de la Zoo. Una dintre persoanele care așteptau în *Salle des pas perdus* era Austerlitz, care, la vremea aceea, în '67, părea aproape tânăr, cu părul lui blond, ciudat de cârlionțat, ce nu putea fi asemănat decât cu cel al eroului german Siegfried, cel din filmul lui Fritz Lang, *Nibelungii*. În ziua aceea, la Anvers, ca de altfel la fiecare dintre întâlnirile noastre, Austerlitz purta niște cizme înalte, grele, un pantalon de lucru din stambă albastră decolorată și haina de la un costum făcut la comandă, dar care se demodase acum; în afara exteriorului său, se deosebea de ceilalți și prin faptul că era singurul a cărui privire nu era ațintită apatic în gol, ci dimpotrivă, era preocupat să aștearnă pe hârtie note și schițe legate, se pare, de hala pompoasă în care se așezau amândoi și care, în opinia mea, era destinată mai degrabă unor delegații străine, decât unor călători oarecare în așteptarea următoarei legături spre Paris sau Ostende. Când nu era aplecat peste hârtii, se concentra îndelung, deseori, asupra alinierii ferestrelor, ori a pilaștrilor cu caneluri, ori a altor detalii și părți ale edificiului. La un moment dat, Austerlitz și-a scos din raniță un aparat de fotografiat, un Ensign străvechi cu burduf retractabil, fotografiind în mai multe rânduri oglinzile, aflate între timp complet în întuneric. Până acum, însă, n-am reușit să le regălesc printre sutele de fotografii, în mare parte netriate, pe care Austerlitz mi le-a încredințat la puțin timp după reîntâlnirea noastră din iarna anului 1996. Când în sfârșit m-am decis să-l abordez cu o întrebare referitoare la interesul vădit pe care-l purta sălii de așteptare, el mi-a răspuns pe loc și fără ezitare, fără să fie mirat deloc de întrebarea mea atât de directă; a reacționat așadar exact în același fel cum am mai văzut deseori de-atunci c-o fac călătorii solitari, care de regulă își sunt